

Kegyelethes életrajzok 1964–1970.

Írta: Benkő Andor

A. M. P. I.

Budapest, 1971.

13. Lukács József

Rendünk ünnepélyes fogadalmas, ezüstmisés áldozópap tagja, egykori nagykanizsai gimnáziumunk utolsó igazgatója akkor jutott el rendi és földi exiliumának fájdalmas végére, amikor éppen fölcsillant előtte a földi értelemben vett nyugalom, a békés öregség ígérete. Élete és távozása azonban olyan volt, hogy teljességgel érvényesek rá Szent Jakab apostol szavai: „Boldog az az ember, aki állja a megpróbáltatást, mert ha hűnek bizonyul, elnyeri az élet koronáját, amelyet Isten azoknak ígért meg, akik szeretik őt” (L, 12).

Szeretett rendtársunk Győr megyében, Szerecseny községben született 1901. szeptember 14-én, földműves családból. Édesapja, Lukács Pál és buzgó édesanyja, Momanovszky Juszтина nagy szeretettel, de előrelátó szigorúsággal is nevelte az öt gyermeket, akik között Józsefünk a harmadik volt. A falusi elemi iskolai évek után ő Pápára került a bencések gimnáziumába. Közben kezdett már nyiladozni lelkében az érdeklődés a papi életforma irányában. Ebben a falu szeretett esperes-plébánosa, *Glatz Sándor* is támogatta, aki nagyon tisztelte a piaristákat, s ha valakiben a papi hivatás mellett a tanárságra való hajlamot is tapasztalta, rendünkbe irányította. Lukács József mint atyját szerette a derék plébánost, nyáron mindig szabad bejárása volt hozzá neki is. A plébánián olyan szívesen tartózkodtak, mint otthon. Ebben a légkörben kapta az indítást testvérünk is a piaristaságra. A gimnázium 5. osztályának elvégzése után pályázott rendünkbe a tanári kar véleménye szerint a „közepeszerű tehetségű, szelíd lelkületű és jó erkölcsű” fiú. Bizonyítványába elégséges is belecsúszott, főleg nyelvekből. Ez mégsem volt akadálya, hogy Hénaf Tamás rendfőnök fölvegye váci noviciátusunk tagjai közé. És ő szépen sikerült piarista élettel felelt meg a bizalomnak.

Beöltözése 1916. augusztus 27-én történt Vácott. A huszonkét novícius négy különböző osztályból tevődött össze, s közülük rendünkben ma már csak Édes-Szász László él. Magiszterük Lőrincz Gábor, promagiszterük Néder Ede volt. A Szent Pálról elnevezett kis Lukács József kemény szorgalommal és buzgó lélekkel munkálkodott hivatásán. A követelményeknek szépen megfelelt s mivel még nem érte el a kánoni korhatárt, egyszerű fogadalom nélkül ment át kecskeméti studentátusunkba és gimnáziumunkba, már a 6. osztályra, mivel noviciátus közben magánvizsgával az 5. osztályról bizonyítványt szerzett.

A stúdiumban a 30 studens között ő volt a harmadik legfiatalabb. Akkor már Tomek Vince irányította őket mint prefektus. A három studensi év hamar elröpült fejük felett. Közben egyszerű fogadalmat tett ő is 1918-ban, május 19-én. A jeles eredménnyel végzett érettségi után az 1920/21. évben már Budapesten találjuk a Kalazantinumban, s ott a teológiai tanulmányok mellett szorgalmasan végzi egyetemi éveit is mennyiségtan-természettan szakon. Alapvizsga után, 1922. december 24-én ünnepélyes fogadalmat tett, szeretettel nyújtva át életét az isteni Kisdednek. 1924 tavaszán megállta szakvizsgáját, s így került ki első állomáshelyére, Vácra, ahol december 15-től tanított mint helyettes tanár. Ő volt a rendház juniora, s mint ilyen értekezleti jegyző a tanári karban. 1925. június 14-én pappá szentelték, pedagógiai vizsgáját azonban csak következő állomáshelyén, Veszprémben szerezte meg, ahová 1926 nyarán került. Ott kezdte meg az 1927/28. tanévet, de nem önhibájából cserélnie kellett egy magyaróvári rendtaggal 1928 februárjára. Ott is osztályfőnök és értekezleti jegyző. Csak fél évig, mert a következő tanévre, az 1928/29.-re megint tovább helyezik: Sátoraljaújhelyre. Ott a 8. osztály főnöke, a szaktárgyain kívül éneket tanít, egyben az egyházi és műének rendkívüli tanára, ami annyit jelent, hogy megkezdí a diákénekkar-vezetés terhes, de szép munkáját. Ugyanakkor a fizikai szertár őre is, s pótolja a szertár hiányait. Az 1931/32. tanévtől kezdve igazgatóhelyettes Neuhauser Frigyes igazgató mellett.

Ekkor ismeri meg az iskola vezetés módszereit, az ügyintézés, s ennek később jó hasznát veszi. Közben kisebb szünet után ismét ő vezeti az énekkart jó érzékkel, bár képesítés nélkül, csupán jó zenei érzéke alapján. Repertoárjukban hangzatos régi darabok szerepelnek: Weber és Mendelssohn vadászdalai, magyar dalegyvelegek stb. Az iskolai ünnepélyeket ízesítik velük. Benne él a zene világában: ezt mutatja, hogy előadást vállal Brahmsról. Papi lelkületét is nyilvánítja azzal, hogy szívesen vesz részt a helyi és vidéki pasztorációban. Piarista vonalon pedig a Diákszövetség választmányi tagjaként tevékenykedik egykori diákjaink összetartásán, az Alma Materhez való kapcsolásán. Ebben szerencsés segítője volt mindig derűs kedélye, finom embersége.

Az 1936/37. tanévben Nagykanizsán tanít, szaktárgyai mellett földrajzot is, mint már régebben is tette. A külön konviktusi épületben lakott, ahol prefektusként is működött. Itt is vezette az énekkart heti három órában foglalkozva a 92 tagú kórossal.

A következő, 1937/38. tanévben már Veszprémbe találjuk. Sátoraljaújhelyi igazgatója, Neuhauser Frigyes ekkor került Veszprémbe, s bizonyára az ő keze is benne volt Lukács József áthelyezésében. Így megint együtt működhettek. Tandíjkezelő volt, a természettani szertár őre és osztályfőnök is. Ám ez a helye is átmenetinek bizonyult, mert a rá következő tanévben, 1938/39-ben már Debrecenben tanít, s ott is marad egészen a háború viharáig, amely őt is elsodorta a közeledő harcok félelmében. Debrecenben virágzó életbe csöppent bele: akkor indult meg az új piarista kezdeményezés, a kereskedelmi tagozat, a fiatalokból álló tanári kar egymás után rendezte a városra szóló nagyszerű ünnepélyeket, sport- és egyéb megmozdulásokat. Ez a lendület még az egyébként inkább csak az iskolába, a tanítási órákba visszahúzódó tevékenységű embert is magával sodorta; így lett az Aero-kör vezetőjévé éveken át. Átszervezte az egész kört, s kérte a Magyar Aero Szövetségbe való fölvetését. Majdnem száz rendes ill. pártoló taggal dolgozott. Műhelyt szereltek föl, ahol repülőmodelleket építettek. Elméleti gyűléseket is tartottak. Huszonöten a vitorlázó kiképzésre is jártak, megszerezték a különböző vizsga-fokozatokat, sőt egyesek még motoros kiképzésre is felvételt nyertek. Papi vonalon is beállt a debreceni rendtársak munkasodrába: Szent Anna utcai templomunkban misézéssel segített a plébániai papság munkájában. 1942 őszétől egészen a háborús eseményekig igazgatóhelyettes volt a gimnáziumban Batori József mellett. Ő kezelte a gimnázium és a kereskedelmi középiskola pénztárát. Közben természetesen állandóan osztályfőnökösködött is. Tanítványai nagyon szerették következetes szigora ellenére is, mert jól fölkészítette őket matematikából. Ekkor már ugyanis csak ezt a szaktárgyát tanította. A fizikai kísérletek előkészítéséhez nem volt türelme. Viszont annál precízebben beledolgozta magát a matematika módszerében, s roppant világosan, leegyszerűsítve tudta közvetíteni az anyagot.

Amikor a harc vonal 1944 őszén Debrecenhez közeledett, ő is eltávozott a városból, s Budapestig eljutva, ott kapott beosztást. Nem sokáig nyílt alkalom az iskolai munkára, mert 1944. október 25-én lefoglalták az iskola épületét, s tavasszal is sokára kezdhették újból a munkát. A rövid idő alatt is szépen beilleszkedett a közösségbe: együtt fáztak, együtt éheztek. Csak a fürdőszobában tudtak fölmelegedni, s ha csomagot kapott, azonnal megosztotta társaival a finom hazai falatokat. Az iskolában mint igazgatóhelyettes is működött. Ő volt a tandíjak beszedője, ami az egyre romló pengő világában egyre keservesebb feladattá súlyosodott.

Nagy változást hozott életébe 1945. november 26-án Zimányi Gyula rendfőnöknek az a rendelkezése, hogy fölmentette a nagykanizsai igazgatóság alól Lengyel János rendtársunkat, s helyébe Lukács Józsefet nevezte ki. A háborút követő legnehezebb időkben vette át az iskolát. Megkezdik a földgázzal való fűtéshez az előkészületeket, a belső szerelést is az egymás után visszakapott épületrészekben. Ismételten kellett vizsgáztatniuk az apródonként összeverődő diáksereget, akiknek vagy tanulmányai szakadtak meg a menekülés következtében, vagy a megszüntetett hadapródiskolából kerültek át. Az élet konszolidálódását

mi sem mutatja jobban, mint az, hogy 1946 májusában már színielőadással is szerepeltek a 7. osztály tanulói: Az Úr katonái c. színművet adták elő nagy sikerrel, többször megismételve. 1946-ban megjelent az iskola nyomtatott Évkönyve is: közölve az elmaradt évi eseményeket, eredményeket is. A következő évben az előbb említett gárda a Jedermann c. drámával lépett közönség elé, ismét nagy sikerrel. Megalakult a Diákrádió is, amelynek feladata volt hirdetések közlése, intézeti események összefoglalása, zeneszámok, hanglemezek közvetítése, ünnepélyek hangosítása. Igaz, mindezt egyes tanári kezek irányították, szorgalmazták, de kellett hozzá a Debrecenben mozgalmas élethez szokott igazgató lelkesítő jóváhagyása is. S Lukács Józsefnek éppen ez a dolgoztatni tudás volt egyik igazgatói erénye. Tudott örülni mások sikerének, tudott biztatni, tudott kifutást engedni helyes ambícióknak.

Közben tárgyalásokat kellett folytatnia a várossal a fenntartási ügyek új szabályozására. A város új vezetősége nem adta meg a régi hozzájárulást, de hajlandó volt a villany, a gáz és a víz számlájának rendezésére. Tanügyi vonalon is akadtak új feladatai: érettségi biztosnak jelölték ki ismételten; többfelé kapott általános jellegű iskolalátogatásra megbízást; egy alkalommal megrendezte a pedagógus-napot az iskola tornatermében. Mint igazgatónak, át kellett hidalatnia a késlekedő új tankönyvek miatt támadt nehézségeket is.

Amikor szünetekben hazament szülőfalujába, természetesnek vette, hogy segítségére legyen a plébánosnak a templomi munkában: szívesen vállalt misézést, prédikálást. Ott is vette az evangéliumi magvakat a lelkekbe.

Lelkes munkával kezdődött meg az 1947/48. iskolai év is, az intézet fennállásának 183. éve. Senki sem gondolta a munka megkezdésekor, hogy az utolsó év lesz ez. Lukács rendtársunk sem, hogy ő lesz az utolsó piarista igazgató a szép intézményben. Ekkor egyébként már házi másodfőnök is volt. A mozgalmas évben egymást érték a különféle rendezvények: tánccal egybekötött műsoros est; ifjúsági csoportok helyi Mária-napja; országos ifjúsági engesztelő szentségimádás a felső templomban; templomi hangverseny; a leánytanulók színielőadása a *Hol vagy, édesanyám?* c. művel; ifjúsági bál műsoros esttel; a 7. osztály tanulóinak előadása a Városi Színházban, amikor is Molière-nek *A fősvény* c. darabját adták elő, megismételve az árvízkárosultak javára; bemutatkozott az intézet zenekara is, gazdag műsorral; művészetet rendeztek meghívott művészekkel; az iskola énekkara sikerrel szerepelt Bárdos József vezette egyházi és világi hangversenyen; a 6. osztály tanulói Csiky Gergely kedves darabjával, a *Nagymamával* léptek közönség elé; ifjúsági zárandoklatot vezettek Homokkomárom kegytemplomába; kialakult és ügyesen működött a diákönkormányzat stb. Egy ilyen gazdagon pezsgő iskolai év után következett be 1948 nyarán az iskola államosítása. Augusztus 27-én még Lukács József mondotta el rendtagok segédletével az ünnepi Kalazancius-misést, majd másnap, augusztus 28-án átadta a gimnáziumot az állami megbízottaknak.

1948 szeptemberében Mernyére helyezte át Sík Sándor rendfőnök házi másodfőnöknek és káplánnak az egykor rendüktől épített szép templomba. A tőle megszokott odaadással állott bele új munkájába. Közben szívbetegséggel hosszabban betegeskedett is. Mivel a meghagyott birtokrészt is át kellett adnia a rendnek, felszámolódott mernyei rendházunk is. Lukács József rendtársunk ekkor, 1949 februárjában, a veszprémi egyházmegyétől kapott kápláni beosztást a Zala megyei Pacsára. Nagyszerűen beleilleszkedett ebbe az új munkakörbe is: némi önállósággal Zalaigrice filia lelkipásztora lett, kijárva Pacsáról. Hívei pontossága, lelkiismeretessége, szíves jó kedélye miatt megszerették. 1950 nyarán azonban, a szerzetesek kényszeráttelepítése idején, utólag őt is elvitték a nagykanizsai rendtársak után, s együtt töltötték a nagykanizsaiakkal a sok kellemetlenséget adó nyarat, míg végre kinyíltak az ajtók, s a hatóságok engedélyével visszamehettek a társadalomba, új élet kezdésére. Ő csak folytatta, amit már előbb megkezdett, de most a szintén zalai Szentpéterúrra került plébániai adminisztrátornak, majd onnét a Somogy megyei Karád községbe káplánnak, 1951 februárjában. Sajnos, itt sem tartózkodott sokáig, mert ez év nyarára jórészt távozniuk kellett

az egyházmegyei szolgálatból mindazoknak, akik tanári oklevéllel rendelkeztek. Lukács József testvérünk is közéjük esett.

Megélhetésének biztosítására jelentkezett állami tanári szolgálatra. Be is osztották a székesfehérvári Teleki Blanka leánygimnáziumba, ahol kiegyensúlyozott embersége és komoly szaktudása miatt rövidesen nagy megbecsülésnek örvendett. Egyik fiatal tanártársa azonban visszaélt bizalmával, és nyilatkozatai alapján súlyos helyzetbe döntötte: nyolc hónapig vizsgálati fogságban volt Székesfehérvárott, huszonnégy hónapot pedig Márianosztrán kellett eltöltenie. Ő ott is fölhalálta magát, iparkodott a fegyházi életet mint tanulmányt végigélni, lehető jó kedéllyel fogadva az adódó helyzeteket, s amikor csak lehetett, munkára jelentkezett, hogy idegzetileg ellensúlyozza a zárt élet megviselő voltát. Aránylag töretlen kedéllyel és egészséggel került szabadrábra 1955. szeptember 22-én.

Székesfehérvárra ment vissza, ahol átmeneti megoldások után 1956 januárjában éjjeli őr, raktáros, majd anyagbeszerző lett a Közép-Dunántúli Bányászati Aknamélyítő Vállalatnál. 1956. december 15-én újból alkalmazták régi munkahelyén, a Teleki Blanka leánygimnáziumban. Kb. egy év múlva azonban, 1957. november 15-i hatállyal kihelyezték a Fejér megye délnyugati részén fekvő Enyingre általános iskolai tanárnak. Ott is az iskola egyik erőssége lett szaktudása révén, ezért utóbb, amikor megnyílt a helyi gimnázium, oda osztották be tanárnak. Az iskolavezetésben való jártassága, precizitása miatt egy időre igazgatóhelyettes is lett. Amikor elérkezett nyugdíjazásának ideje, kitűnt, hogy szabadságvesztése idején mellékbüntetésként bizonyos számú évre polgári jogainak gyakorlásától is felfüggesztették, s ezért a várt időre még nem volt meg nyugdíjjogosultsága.

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsához fordult, s mellékbüntetése alól való felmentését kérte, meg is kapta, Horváth Richárdnak, az Elnöki Tanács tagjának közbenjárására. Az illetékes járási és megyei hatóságok is nagy jóindulattal támogatták az ügyet. Így végre közel jutott a várt nyugalomhoz. Megvalósulását azonban nem érte meg. 1966 októberében írt levelében már feltűnnek egészségével kapcsolatos panaszai: „Hasfali fájdalmaim vannak – írja –, két orvos barátom is megvizsgált: mindkettőnek az a véleménye, hogy prosztatabántalmak. Itteni barátom, az SZTK belgyógyásza felszólított, hogy Budapesten jó szakorvossal, urológussal vizsgálaltassam meg magam”. Bár a vizsgálat kedvező eredménnyel végződött, utólag visszagondolva, mégis ekkor kezdődött el szeretett testvérünk végső kálváriája. A következő években újra meg újra meg kellett jelennie valamelyik kórházban egy-egy kellemetlen panasszal, egyszer a veseműködéssel, utóbb epe- és gyomorműködéssel kapcsolatban. Megjárta a Budakeszi Tüdőszanatóriumot, a Széher úti kórházat, az Onkológiai Intézetet. 1968 márciusában lábtrombózis volt, amely éppen Székesfehérváron, Pál bátyjának otthonában érte. Ekkor már barátkozik az elmúlással; „A kopó szervezetből a vég integet felém”. Ez jó egy év múlva be is következett: a hiábavaló kórházi vizsgálatok közben szervezete egyre romlott, kénytelen volt betegszabadságon maradni, a baj tüneteivel bajlódva, míg végre 1969 nyarán ismét bekényszerült a székesfehérvári Megyei Kórházba. Ott bondolókés alá került s ekkor kiderült, hogy hasüregében egész belső része elrákosodott. Bár vele nem közölték az elkerülhetetlent, egyre fokozódó gyengesége, növekvő fájdalmai felmértek vele a való helyzetet. „Elvégeztem feladatom, nyugodtan halok meg” – mondotta ismételtlen beteglátogató és őt halálra előkészítő lelkiatyjának. – Olyan boldog vagyok, hogy atya meglátogatott, s ígérte, hogy máskor is eljön. Köszönöm az imát. Én is mondom állandóan a rózsafüzért. Erőforrás csak odafönről jöhet. Amikor műtetre vittek, a Veni Sancte-t mondtam.” Időnként kifejezte, hogy szeretne hazamenni; ezt az óhaját azonban a tőle megszokott finom tapintatú megokolásban adta: „...aggódom, hogy nem tudok a végén elég türelmes lenni, s zavarom beteg társaimat. Nem szeretnék senki terhére lenni...” Az orvosoknak, ápolóknak, látogatóinak mindig azt mondotta, hogy jól van. Mikor megkérdezte valaki, hogy miért teszi ezt, hiszen nagy fájdalmai vannak, ezt felelte. „Ők úgyis tudják azt. Nem illenék hozzám, hogy panaszkodjam, én nem adhatok rossz példát, hiszen pap

vagyok...” Környezetének szeretettel köszönt meg mindent: „Köszönöm, hogy törődtek velem; köszönöm, hogy fáradtak értem”.

A szentkenettel is megerősítve, így készült a nagy napra, amely 1969. augusztus 30-ával köszöntött rá, délben két óra tájban az igazságos Úr elé szólítva őt, életének 68., szerzetességének 54., áldozópapságának 45. évében, Székesfehérvárott, két hónapi türelmes kórházi szenvedés után. Kedves halottunkat szeptember hó 5-én háromnegyed négy órakor helyezték örök nyugalomra a székesfehérvári Szedres temetőben. A szertartást Kisberk Imre püspök, székesfehérvári apostoli kormányzó végezte Mészáros Imre budapesti házfőnök és Somogyi Zoltán rendtársak segédletével, más rendtársak jelenlétében. Feltűnően sokan kísérték sírjához az elhunytat. Utolsó működési helyéről, Enyigről két autóbusszon érkeztek volt iskolájának pedagógusai és diákjai. De ott voltak számosan régi piarista tanítványai közül is. Egy áldásos piarista élet így gyűjtötte maga köré holtában azokat, akikért olyan áldozatosan tudott élni, dolgozni, s különféle világnézetű iskolák tettek tanúságot a sokat idézett igazságról: „Akik sokakat oktattak az igazságra, fénylenek, mint a csillagok”. (Dániel 12). Lukács József rendtársunk távozásával újabb értékes egyéniséggel lettünk szegényebbek. Kétségtelenül hosszas lelki érés folyamata volt az a megnyilatkozása, amely halála előtt hangzott el ajkáról: „Nem köt semmi a világhoz, könnyen hagyok itt mindent”. Akik ismerték, jól tudják, miként vált egyre veretesebbé, egyre nemesebbé a fiatalon talán kissé áradóbb kedélyű ember. Főleg a nehéz időkben kapott igazgatói megbízás felelősségtudata, majd a hányatott sors edzették ki legszebb vonásait. Mindig kedélyes, jó humorú, közvetlen, vendégszerető, jó társalgó ember volt. Szerette a vidámságot, szívesen énekelt, nótázgatott. Természetességével falujában is közkedvelté vált vakációi alatt. A közönség után való vágya nyilvánult meg abban is, hogy exiliuma idején egy-egy, néha több napra is, s nem egyszer fölvetődött benne a gondolat, hogy nyugdíjas korában visszatér a közösségi életbe. Nem feledkezett meg a rendi közösség támogatásáról sem: szép számmal mondott szentmiséket a rend javára, főleg akkor, amikor még naponta tudott misézni. Székesfehérvári tartózkodása idején eleinte a volt cisztercita templomban misézett, de utóbb figyelmeztetést kapott, és ezért otthoni misézésre kért és kapott engedélyt a püspökségtől. Bizalmas családi körben ez jobban lehetséges volt. Enyingen már nehezebb körülmények közé jutott, s csak vasárnapi szentmiséit tudta biztosítani egy ideig Lepsényben, majd hazajárva, fehérvári rokonságában. Intenciós könyve egyébként igen szép példáját adja az anyagiaktól való függetlenségnek: csak családi vagy rendi szándékok szerepelnek benne. Pénzért nem mondott szentmisét.

Nagyon jó kolléga volt. Mindenki szerette, bár szigorú és igényes is tudott lenni. Utolsó helyén, Enyingen állami környezetben is közkedvelt emberként szerepelt, jutalmakat is kapott piarista létére. Előző életszakaszában, még kanizsai igazgatóként is mindenki szerette, becsülte, bár következetesen megkívánta az iskolai követelményeket diákoktól és tanároktól egyaránt. Közismert szúrós tekintetével tudott tanárt is rendre utasítani, ha pl. nem volt ott örködési helyén. Kifogását keményen közölte, de utána, mintha mi sem történt volna, joviálisan elbeszélgetett az érintettel. Nem volt szervező ember, de amit meg kellett oldani, megkövetelte, végrehajtotta. Nem szeretett feladatokat „kiosztogatni”. Viszont ha valaki magától tevékenykedett, nem gáncsolta el, nem fékezte le. A hatásköröket mindig tiszteletben tartotta, nem is ütközött senkivel. Egészen piarista hivatásának élt, szinte megelégedve a régebben kedvelt társasági életéről. A civil tanárok ügyét is szíven viselte, s még utóbb is kiállt mellettük (pl. nyugdíjügyben).

Jól be tudott illeszkedni a rendházi közösségbe is. Rendtársaival nagyon közvetlen, barátságos volt, de kertelés nélkül azonnal megmondta, ami nem tetszett neki. Mindezt mégsem bántóan. Sosem lehetett hallani, hogy mást lebecsült, leszólt volna. Vállveregetésre sem hajlott. S amint az iskolában fegyelmet tartott, úgy élt fegyelmezett, puritán életet maga is. Testtartásában, halk hangjában is kifejezésre jutott kemény önfegyelme, kiegyensúlyozottsága. Amíg bírta, igen erős iramú munkát végzett: „A délelőtti munkámhoz –

írja 1966 októberében – jönnek a délutáni foglalkozások. Három délutánomat tanulószoba, egyet a középiskolai levelezőkkel való foglalkozás, és a szombati utazási napomon kívül megmaradó még egy délutánomat igazgatóm foglalta le felebaráti munkára”. Ez bizony heti 30-32 órát is kitett. S mindezt egy akkor 65 éves ember végezte!

Földi nyugalom helyett örök megnyugvás lett a bére ennek a nagyszerű életműnek. Végző búcsúzóul csak a zsoltárt idézhetjük: „Az igaz ember emléke örökre fennmarad: nem kell félnie semmi rossztól”. (Zsolt. 111,7)

R. I. P.!